

Вікторія Олександрівна МАТРОСОВА

кандидат економічних наук, доцент,
викладач,
кафедра організації виробництва та управління персоналом,
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
E-mail: vm4323@gmail.com

Олександр Дмитрович МАТРОСОВ

кандидат економічних наук, доцент,
викладач,
кафедра організації виробництва та управління персоналом,
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

Пилип Олександрович ДОУРТМЕС

асистент,
кафедра організації виробництва та управління персоналом,
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

**АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ
ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ**

Матросова, В. О. Аналіз інвестиційно-інноваційної активності підприємств Харківського регіону [Текст] / Вікторія Олександрівна Матросова, Олександр Дмитрович Матросов, Пилип Олександрович Доуртмес // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярошук (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2017. – Том 27. – № 4. – С. 239-245. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Вступ. Інвестиційна та інноваційна діяльність здатна забезпечувати не тільки функціонування та зростання, а й розвиток суб'єктів господарювання, що відповідає «Стратегії України 2020» та прийнятій до впровадження інноваційно-інвестиційній моделі розвитку економіки. Управлінські рішення з підвищення темпів інвестиційно-інноваційної активності зазначені у програмному документі «Україна 2030. Доктрина збалансованого розвитку», такі рішення доцільно ухвалювати на основі своєчасного та достовірного оцінювання стану і результатів.

Мета. Мета статті – виявити основні тенденції та особливості перебігу інвестиційної й інноваційної діяльності у зовнішньому та внутрішньому середовищі промислових підприємств.

Метод (методологія). Інвестиційно-інноваційна діяльність промислових підприємств залежить від значної кількості чинників як внутрішнього, так і зовнішнього середовища. Чинники зовнішнього середовища є такими, що практично не залежать від підприємства і його вплив на них мінімальний. Чинники ж внутрішнього середовища прямо залежать саме від діяльності, організаційної структури підприємства тощо. В економічній літературі можна зустріти значну кількість класифікацій чинників, що впливають на інвестиційно-інноваційну діяльність підприємства. Здійснено аналіз джерел фінансування інновацій, питомої ваги фінансування капітальних інвестицій за рахунок власних коштів підприємства у загальній сумі джерел фінансування та за рахунок амортизаційних відрахувань підприємства; показники оновлення продукції. Визначено питому вагу інвестицій на інновації в загальному капіталі, у власному капіталі; питому вагу витрат на дослідження й розробки у загальному обсязі витрат на інновації, витрат на машини, устаткування й програмне забезпечення, пов'язане із впровадженням інновацій у загальному обсязі витрат на інновації; питому вагу власних та бюджетних інвестицій на технологічні інновації в загальному обсязі витрат на інновації; питому вагу інвестицій вітчизняних та іноземних інвесторів у загальному обсязі витрат на інновації.

Результати. Виявлено основні тенденції та особливості перебігу інвестиційної й інноваційної діяльності у внутрішньому середовищі промислових підприємств. Отримані значення показників, що відображають особливості перебігу інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств, доводять, що загальною тенденцією інвестиційно-інноваційної діяльності для всіх проаналізованих підприємств є недостатня

увага до результатів інвестиційно-інноваційної діяльності, що гальмує їх розвиток та конкурентні можливості. Проведено SWOT-аналіз інвестиційно-інноваційної діяльності промислових підприємств регіону на мікроекономічному рівні. Основними недоліками є застарілі основні фонди, недостатня визначеність підприємства щодо довгострокових орієнтирів і стратегій свого розвитку, дефіцит власних коштів, які потрібні для здійснення інноваційно-спрямованих інвестиційних проектів на підприємствах, низький рівень платоспроможності підприємств, недостатня компетентність фахівців для здійснення успішної інвестиційно-інноваційної діяльності.

Ключові слова: інвестиційно-інноваційна діяльність; фінансування інновацій; власні кошти; капітальні інвестиції; бюджетні інвестиції; оновлення продукції; технологічні інновації

Viktoriya Oleksandrivna MATROSOVA

PhD in Economics,
Associate Professor,
Lecturer,
Department of Business Administration and Personnel Management,
Kharkiv Polytechnical Institute
E-mail: vm4323@gmail.com

Oleksandr Dmytrovych MATROSOV

PhD in Economics,
Associate Professor,
Lecturer,
Department of Business Administration and Personnel Management,
Kharkiv Polytechnical Institute

Pylyp Oleksandrovych DOURTMES

Assistant,
Department of Business Administration and Personnel Management,
Kharkiv Polytechnical Institute

ANALYSIS OF INVESTMENT AND INNOVATIVE ACTIVITY OF KHARKIV REGION ENTERPRISES

Abstract

Introduction. Investment and innovation activities can provide not only the functioning and growth, but also the development of business entities that are in line with the Strategy of Ukraine 2020 and adopted for implementation of the innovation and investment model of economic development. Management decisions as for the increase of the rate of investment and innovation activity are indicated in the program document "Ukraine 2030. doctrine of balanced development". It is advisable to make such decisions on the basis of a timely and reliable assessment of the state and results.

Purpose. The article aims to identify the main trends and peculiarities of the course of investment and innovation activity in the external and internal environment of industrial enterprises.

Method (methodology). The investment and innovation activity of industrial enterprises depends on a large number of factors, both internal and external. Factors of the external environment are such that practically do not depend on the enterprise and its influence on them is minimal. The factors of the internal environment directly depend on the activity, organizational structure of the enterprise, etc. In the economic literature you can find a significant number of classifications of factors that affect the investment and innovation activities of the enterprise. It has been carried out the analysis of sources of financing of innovations, the share of financing of capital investments at the expense of own funds of the enterprise in the total amount of sources of financing and at the expense of depreciation deductions of the enterprise; indicators of product updates. The specific weight of investments in innovation in total capital, in equity, has been determined; the share of research and development expenditures in the total amount of expenses for innovation, expenses for machinery, equipment and software, connected with the introduction of innovations in the total amount of expenses for innovation; the share of own and budgetary investments in technological innovations in the total amount of expenses for innovation; the share of investments of domestic and foreign investors in the total amount of expenses for innovation.

Results. The main tendencies and features of the course of investment and innovation activity in the internal environment of industrial enterprises have been revealed. The obtained values of the indicators reflecting the peculiarities of the course of investment and innovation activity of enterprises have proven that the general

tendency of investment and innovation activity for all analysed enterprises emphasizes the insufficient attention to the results of investment and innovation activities that impede their development and competitive opportunities. SWOT-analysis of investment and innovation activity of regional industrial enterprises at the microeconomic level has been conducted. The main disadvantages have been determined. They are the out-dated fixed assets, lack of certainty of the company regarding long-term benchmarks and strategies for its development, lack of own funds required for innovation-oriented investment projects at enterprises, low level of solvency of enterprises, lack of competence of specialists for successful investment and innovation activities.

Keywords: investment and innovation activity; financing of innovations; own funds; capital investments; budget investments; product upgrades; technological innovations.

JEL classification: O33

Вступ

Для забезпечення розвитку промислові підприємства повинні використовувати інновації, впровадження яких пов'язане із значними обсягами інвестицій. Тому інвестори прагнуть обирати найбільш привабливі об'єкти вкладання коштів, яким би був притаманний високий інноваційний рівень. Саме тому інвестиційно-інноваційна діяльність повинна бути стрижневою для забезпечення успішності господарювання підприємств промисловості, частка доданої вартості якої у структурі ВВП у 2016 р. становила лише 55 %, що характеризує її зменшення на 27 % у зіставленні з 1992 р. (82 %). Таку негативну тенденцію зумовлюють багато чинників, проте основними з них є недостатня активність інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств промисловості [1].

Мета статті

Багатоаспектність та складність перебігу інвестиційної й інноваційної діяльності, існування їх взаємного впливу зумовлюють об'єктивну необхідність здійснення управління ними на основі результатів оцінювання, якому повинна бути притаманна комплексність, достовірність та об'єктивність, що підвищує актуальність досліджень з оцінювання інвестиційно-інноваційної діяльності суб'єктів господарювання та прийняття на його основі управлінських рішень з їх активізації. Необхідно виявити основні тенденції та особливості перебігу інвестиційної й інноваційної діяльності у зовнішньому та внутрішньому середовищі промислових підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження

Ми проаналізували внутрішнє середовище промислових підприємств щодо здійснення інвестиційної та інноваційної діяльності підприємств Харківської області, які протягом 5 останніх років, з 2012 р. по 2016 р., здійснювали інвестиційну та інноваційну діяльність, мали загалом позитивні фінансові результати та випускали продукцію виробничо-технічного призначення. Аналіз середніх значень показників інвестиційної діяльності промислових підприємств Харківської області (табл. 1) свідчить, що отримані середні значення показників інвестиційної діяльності умовно можна поділити на дві групи: такі, що протягом 2012-2016 рр. були майже незмінними (зміни в межах 0,01), та такі, що зазнали деяких змін [2]. Так середні значення таких показників, як: питома вага інвестицій в основний капітал у загальному капіталі, питома вага капітальних інвестицій у матеріальні активи в загальному обсязі капітальних інвестицій, питома вага капітальних інвестицій у нематеріальні активи в загальному обсязі капітальних інвестицій, питома вага інвестицій на інновації в загальному обсязі капітальних інвестицій, питома вага інвестицій на обчислювальну техніку й програмне забезпечення в загальному обсязі інвестицій у нематеріальні активи, протягом періоду, що аналізується, були майже однаковими.

Тобто середні значення цих показників у 2016 році були на рівні 2012 року, таким чином, жодних значних змін в інвестиційній діяльності відповідно до отриманих результатів розрахунків не відбулось. Водночас в іншій групі показників інвестиційної діяльності відбулись деякі зміни. Так, якщо середні значення показників: питома вага капітальних інвестицій у загальному капіталі та питома вага інвестицій нематеріальних активів у загальній вартості необоротних активів отримали у 2016 році у зіставленні з 2012 роком незначне зменшення, то середні значення питокої ваги інвестицій в основний капітал у власному капіталі та питокої ваги капітальних інвестицій у власному капіталі суттєво збільшились, а саме: на 472 % та 245 % відповідно.

При дослідженні інвестиційної діяльності важливим є аналіз джерел фінансування капітальних інвестицій. Середні значення показників джерел фінансування капітальних інвестицій промислових підприємств Харківської області за 2012-2016 рр. наведено в табл. 2.

Таблиця 1. Середні значення показників інвестиційної діяльності промислових підприємств Харківської області

Рік	Показники інвестиційної діяльності									
	питома вага інвестицій в основний капітал у загальному капіталі	питома вага інвестицій в основний капітал у власному капіталі	питома вага капітальних інвестицій у загальному капіталі	питома вага капітальних інвестицій у власному капіталі	питома вага капітальних інвестицій у матеріальні активи в загальному обсязі капітальних інвестицій	питома вага капітальних інвестицій у нематеріальні активи в загальному обсязі капітальних інвестицій	питома вага інвестицій на інновації в загальному обсязі капітальних інвестицій	питома вага інвестицій на обчислювальну техніку й програмне забезпечення в загальному обсязі інвестицій у нематеріальні активи	питома вага інвестицій у нематеріальні активи у загальній вартості необоротних активів	питома вага інвестицій у нематеріальні активи у загальній вартості активів
2012	0,0351	0,0874	0,0537	0,1264	0,9095	0,0905	0,0896	0,7773	0,0293	0,0125
2013	0,0445	0,0995	0,0725	0,1673	0,9603	0,0397	0,0362	0,6580	0,0249	0,0102
2014	0,0399	0,1153	0,0468	0,1327	0,9366	0,0497	0,0493	0,6167	0,0269	0,0091
2015	0,0351	1,0860	0,0509	1,2227	0,8848	0,1511	0,1511	0,8000	0,0246	0,0090
2016	0,0346	0,4132	0,0477	0,310	0,8509	0,0824	0,0824	0,8000	0,0163	0,0072

*Розроблено авторами на основі [3-6].

Таблиця 2. Середні значення показників джерел фінансування капітальних інвестицій промислових підприємств Харківської області за 2012-2016 рр.

Рік	Показник джерел фінансування капітальних інвестицій	
	питома вага фінансування капітальних інвестицій за рахунок власних коштів підприємства у загальній сумі джерел фінансування	питома вага фінансування капітальних інвестицій за рахунок амортизаційних відрахувань підприємства у сумі джерел фінансування за рахунок власних коштів підприємства
2012	0,9498	0,5866
2013	0,9126	0,6722
2014	0,9996	0,7247
2015	0,9988	0,5492
2016	0,8491	0,3769

*Розроблено авторами на основі [3-6].

Як показники джерел фінансування капітальних інвестицій були проаналізовані такі, як: питома вага фінансування капітальних інвестицій за рахунок власних коштів підприємства у загальній сумі джерел фінансування та питома вага фінансування капітальних інвестицій за рахунок амортизаційних відрахувань підприємства у сумі джерел фінансування за рахунок власних коштів підприємства.

Як показали отримані результати розрахунків, середні значення обох показників у 2016 році суттєво зменшились. Так середнє значення питомої ваги фінансування капітальних інвестицій за рахунок власних коштів підприємства у загальній сумі джерел фінансування в 2016 році у зіставленні з 2012 роком зменшилось на 10 %, середнє значення питомої ваги фінансування капітальних інвестицій за рахунок амортизаційних відрахувань підприємства у сумі джерел фінансування за рахунок власних коштів підприємства зменшилось на 35 %.

Одними з важливих показників, що характеризують результати інвестиційно-інноваційної діяльності, є показники оновлення продукції, середні значення яких наведено в табл. 3.

Як бачимо, з результатів розрахунків, наведених у табл. 3, зокрема середніх значень показників оновлення продукції, то обидва показники, що були розраховані, відображають негативну тенденцію. Оскільки середнє значення питомої ваги проведення нової продукції в загальному обсязі зробленої продукції, так і середнє значення питомої ваги нової продукції, що надходить на експорт, у загальному обсязі нової продукції у 2016 році дорівнюють майже 0, у той час, як у 2012 році їх значення дорівнювало 0,93 та 0,39 відповідно.

Таблиця 3. Середні значення показників оновлення продукції промислових підприємств Харківської області за 2012-2016 рр.

Рік	Показник оновлення продукції	
	питома вага проведення нової продукції в загальному обсязі зробленої продукції	питома вага нової продукції, поставленої на експорт, у загальному обсязі нової продукції
2012	0,9369	0,3971
2013	0,9251	0,3349
2014	0,8910	0,4252
2015	0,0664	0,0351
2016	0,0303	0,0156

**Розроблено авторами на основі [3-6].*

Це положення свідчить про зосередження інноваційної діяльності в напрямку випуску нової продукції, що звісно не може не відобразитися й на конкурентоспроможності підприємств, що аналізуються загалом.

Серед показників інвестиційно-інноваційної діяльності промислових підприємств Харківської області були розраховані середні значення таких показників, як: питома вага інвестицій на інновації в загальному капіталі, питома вага інвестицій на інновацію у власному капіталі, питома вага витрат на дослідження й розробки у загальному обсязі витрат на інновації, питома вага витрат на машини, устаткування й програмне забезпечення, пов'язане із упровадженням інновацій у загальному обсязі витрат на інновації, питома вага інших витрат на інновації в загальному обсязі витрат на інновації, питома вага власних інвестицій на технологічні інновації в загальному обсязі витрат на інновації, питома вага бюджетних інвестицій на технологічні інновації в загальному обсязі інвестицій на інновації, питома вага інвестицій вітчизняних інвесторів у загальному обсязі витрат на інновації, питома вага інвестицій іноземних інвесторів у загальному обсязі витрат на інновації (табл. 4).

Таблиця 4. Середні значення показників інноваційної діяльності промислових підприємств Харківської області за 2012-2016 рр.

Рік	Показник інноваційної діяльності							
	питома вага інвестицій на інновації в загальному капіталі	питома вага інвестицій на інновацію у власному капіталі	питома вага витрат на дослідження й розробки у загальному обсязі витрат на інновації	питома вага витрат на машини, устаткування й програмне забезпечення, пов'язане із упровадженням інновацій у загальному обсязі витрат на інновації	питома вага інших витрат на інновації в загальному обсязі витрат на інновації	питома вага власних інвестицій на технологічні інновації в загальному обсязі витрат на інновації	питома вага інвестицій вітчизняних інвесторів у загальному обсязі витрат на інновації	питома вага інвестицій іноземних інвесторів у загальному обсязі витрат на інновації
2012	0,0055	0,0222	0,1480	0,2025	0,3161	0,6168	0,001	0,0499
2013	0,0063	0,0226	0,1456	0,2976	0,2901	0,6858	0,0263	0,0212
2014	0,0030	0,0091	0,1519	0,3155	0,1993	0,6272	0,0192	0,0202
2015	0,0141	0,6155	0,1278	0,4825	0,1230	0,7163	0,0083	0,0087
2016	0,0172	0,0776	0,1300	0,3708	0,0992	0,5340	0,0181	0,0210

**Розроблено авторами на основі [7].*

Середні значення цих показників можна розподілити на дві групи, такі, що за період з 2012 по 2016 рр. збільшились, та такі, що навпаки зазнали зменшення.

Проаналізуємо їх більш детально. Так середні значення питомої ваги інвестицій на інновації в загальному капіталі та питомої ваги інвестицій на інновацію у власному капіталі у 2016 році зросли на 312 % та 349 % відповідно. Однак, незважаючи на таке, на перший погляд, значне зростання, значення цих показників склали лише 0,0172 та 0,0776, що свідчить про недостатню кількість інвестицій на

інновацій як у власному, так і загальному капіталі.

Середні значення питомої ваги витрат на машини, устаткування й програмне забезпечення, пов'язаного із впровадженням інновацій у загальному обсязі витрат на інновації, питомої ваги інвестицій вітчизняних інвесторів у загальному обсязі витрат на інновації також дещо зросли, а саме на: 183 % та 1810 % та склали у 2016 році 0,37 та 0,018 відповідно.

Інші середні значення показників інвестиційно-інноваційної діяльності за період з 2012 по 2016 рр. зменшились. Так середні значення питомої ваги витрат на дослідження й розробки у загальному обсязі витрат на інновації, питомої ваги інших витрат на інновації в загальному обсязі витрат на інновації, питомої ваги власних інвестицій на технологічні інновації в загальному обсязі витрат на інновації та питомої ваги інвестицій іноземних інвесторів у загальному об'ємі витрат на інновації знизились на 12 %, 68 %, 13 % та 57 % та склали 0,13, 0,09, 0,53 та 0,02 відповідно.

Таким чином, отримані значення показників, що відображають діяльність промислових підприємств і зумовлюють особливості перебігу інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств, доводять, що більшість з них звертають недостатню увагу на зростання її результатів, що гальмує їх розвиток та можливість конкурувати на світовому рівні.

Проте можна виявити загальні тенденції інвестиційно-інноваційної діяльності для всіх аналізованих підприємств. З цією метою проведено SWOT-аналіз інвестиційно-інноваційної діяльності промислових підприємств регіону на мікроекономічному рівні, тобто у їх внутрішньому середовищі (табл. 5).

Таблиця 5. SWOT-аналіз внутрішніх умов інвестиційно-інноваційної діяльності промислових підприємств на мікроекономічному рівні

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ol style="list-style-type: none"> 1. Наявність висококваліфікованих кадрів. 2. Наявність постійних покупців продукції підприємств. 3. Зростання питомої ваги інвестицій на інновації. 4. Відомість підприємства на ринку (бренд підприємства). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Застарілі основні фонди. 2. Недостатня визначеність підприємства щодо довгострокових орієнтирів і стратегій свого розвитку. 3. Дефіцит власних коштів, які потрібні для здійснення інноваційно спрямованих інвестиційних проектів на підприємствах. 4. Суб'єктивний підхід до потенційних інвесторів. 5. Низькі показники фінансової стійкості підприємства 6. Низький рівень платоспроможності підприємств
Можливості	Загрози
<ol style="list-style-type: none"> 1. Створення привабливого інвестиційного клімату для іноземних інвесторів 2. Підтримка розвитку промислових підприємств. 3. Зниження податкового навантаження, оптимізація та підвищення прозорості адміністрування податків, що призведе до залучення іноземних інвесторів 4. Усунення бюрократизму і проявів корупції 5. Стимулювання залучення інвестицій у наукову, науково-технічну та інноваційну діяльність 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Нестабільність економічної і податкової політики, її залежність від організаційних змін на урядовому рівні 2. Відсутність конкурентних переваг при залученні іноземних інвестицій через високі ставки податків 3. Низька купівельна спроможність населення і фактор недовіри населення 4. Підвищення конкуренції з боку іноземних виробників 5. Недостатня компетентність фахівців для забезпечення успішності інвестиційно-інноваційної діяльності

**Власна розробка.*

Результати SWOT-аналізу, наведені у табл. 5, свідчать, що як сильні сторони внутрішніх умов інвестиційно-інноваційної діяльності промислових підприємств Харківської області були виокремлені: висококваліфіковані кадри, наявність постійних покупців продукції, зростання питомої ваги інвестицій на інновації та підвищення відомості підприємства на ринку.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Основними слабкими сторонами та загрозами промислових підприємств Харківської області є застарілі основні фонди, недостатня визначеність щодо довгострокових орієнтирів і стратегій розвитку, дефіцит власних коштів, які потрібні для впровадження інновацій, недостатня компетентність фахівців для забезпечення успішності інвестиційно-інноваційної діяльності, що зумовлює необхідність аналізу

цих чинників у процесі розроблення та впровадження заходів з оцінювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства. Аналіз інвестиційно-інноваційної діяльності промислових підприємств Харківській області за період з 2012 р. по 2016 р. доводив її значущість для розвитку підприємств та доцільність активізації за всіма видами економічних ресурсів. Практичне використання аналітичних даних забезпечить покращення результатів діяльності промислових підприємств та підвищення їх конкурентоспроможності, що є важливою проблемою у зв'язку з глобалізаційними та євроінтеграційними процесами вбудовування економіки України у світові економічні відносини та підвищення її значущості і впливу на перебіг світогосподарських економічних зв'язків.

Список літератури

1. Міністерство економіки України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>. – Назва з екрану.
2. Сайт VII Міжнародного форуму «Інновації. Інвестиції. Харківські ініціативи!» [Електронний ресурс]. – Назва з екрану: <http://www.led.org.ua/ua>.
3. Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua> – Назва з екрану.
4. Сайт компанії «StatSoft» [Електронний ресурс]. – Назва з екрану: <http://www.statsoft.ru>.
5. Сайт ПАТ «Турбоатом» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.turboatom.com.ua>.
6. Сайт ПАТ «Електромашина» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://electromashina.com.ua>.
7. Інформаційно-аналітичні матеріали щодо інвестиційного клімату в Україні за 2016 рік / <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=Стан%20інвестиційної%20діяльності%20в%20Україні>.

References

1. *Ministerstvo ekonomiky Ukrayiny*. (2017). Retrieved from: <http://www.me.gov.ua>.
2. *Sajt VII Mizhnarodnogo forumu «Innovaciyi. Investy'ciyi. Xarkivs'ki iniciaty'vy'!»*. (2017). Retrieved from: <http://www.led.org.ua/ua>.
3. *Sajt Derzhavnoyi sluzhby`staty'sty'ky`Ukrayiny*. (2017). Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. *Sajt kompaniyi «StatSoft»*. (2017). Retrieved from: <http://www.statsoft.ru>.
5. *Sajt PAT «Turboatom»*. (2017). Retrieved from: <http://www.turboatom.com.ua>.
6. *Sajt PAT «Elektromashy`na»*. (2017). Retrieved from: <http://electromashina.com.ua>.
7. *Informacijno-anality`chni materialy`shhodo investy`cijnogo klimatu v Ukrayini za 2016 rik*. (2017). Retrieved from: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=Стан%20інвестиційної%20діяльності%20в%20Україні>.

Стаття надійшла до редакції 10.12.2017 р.